

Partnerruil bij Zilvermeeuwen *Larus argentatus* in IJmuiden

MATE-SWOPPING IN HERRING GULLS IN IJMUIDEN

Fred Cottaar & Kees Verbeek

Sinds 1987 wordt het aantal broedparen van Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* en Zilvermeeuwen *L. argentatus* in de IJmond (IJmuiden) geïnventariseerd. Jaarlijks werden daarbij honderden vogels voorzien van (eerst) aluminium en (later) roestvrijstalen ringen. Het gebruik van kleurringen voor beide soorten kwam binnen handbereik door het onderzoek van Arie Spaans, eind jaren tachtig (Camphuysen 2008). In de jaren negentig werden alleen nog Geelpootmeeuwen *L. michahellis* of hybriden voorzien van kleurringen (Cottaar 2004).

Omdat nog veel vragen onbeantwoord bleven en er nieuwe ontwikkelingen in IJmuiden plaatsvonden, is in samenwerking met het NIOZ (Koninklijk Nederlands Instituut voor Zeeonderzoek) in 2008 een nieuw kleurringproject gestart, ditmaal op het Forteiland in de monding van het Noordzeekanaal in IJmuiden (Camphuysen 2008, Cottaar & Verbeek 2008). Dit project werd tegelijkertijd aangemeld bij het Vogeltrekstation als een RAS- (*Recapture Adult for Survival*) project. Uit waarnemingen van gekleurde meeuwen blijkt namelijk niet alleen hun handel en wandel tijdens de trektijd, maar ook kunnen opmerkelijke feiten in de kolonie tijdens de broedtijd worden aangetoond. In deze bijdrage worden enkele feiten over een gekleurde paartje Zilvermeeuwen gepresenteerd.

Broedseizoen 2008

Op 19 mei 2008 werd een vrouw Zilvermeeuw op het nest gevangen. Zij kreeg een groene kleurring met de code Y.AAC (witte inscriptie). Normaal gesproken wordt door ons gedurende het broedseizoen niet geprobeerd om beide vogels op het nest te vangen, maar soms worden vergissingen gemaakt en dat bleek ook nu het geval te zijn. Later op de dag werd een man Zilvermeeuw naar later bleek op hetzelfde nest gevangen en deze vogel kreeg een kleurring met als inscriptie Y.AAH. Pas tijdens latere waarnemingen bleek dat Y.AAC en Y.AAH een paartje vormden. Overigens bleek het mannetje bij de vangst al een metalen ring te dragen. Het was een 'eigen' vogel, die op 5 juli 1999 als kuiken op het Middensluiseland (het sluisencomplex van IJmuiden) was geringd.

Y.AAC en Y.AAH bracht uiteindelijk met succes twee jongen groot, waarvan er één op 30 juni 2008 kon worden gekleuringd (Y.ACU). Het andere jong kon tijdens de ringactie niet worden teruggevonden.

Interessant was, dat we in oktober 2008 van alle drie de Zilvermeeuwen aflezingen binnen kregen. Ze bleken niet bij elkaar te zitten: Y.AAC werd gezien op Vlieland en vrijwel tegelijkertijd zat Y.AAH op het strand bij Schoorl aan Zee (meerdere waarnemingen gedurende de hele maand oktober). Het jong (Y.ACU) zat zuidelijker en werd op het strand bij Nieuwpoort (België) gezien.

Y.AAH na de broedtijd, 31 augustus 2009, IJmuiden haven - Y.AAH after the breeding season, 31 August 2009, IJmuiden harbour (Mars Muusse)

Broedseizoen 2009

Y.AAH en Y.AAC zaten begin maart 2009 al weer vlak bij elkaar op dezelfde plaats waar hun territorium het jaar daarvoor gevestigd was. Op 21 maart werd Y.AAC echter voor het laatst met Y.AAH op die plaats waargenomen. Omdat Y.AAH vrijwel meteen een relatie met

andere vrouw aanging, werd verondersteld dat de oude partner Y.AAC was omgekomen. Op 30 maart flirtte Y.AAH met een ongeringde vrouw en latere waarnemingen lieten zien dat het serieus werd (paringen en proef zitten op een nest). Tijdens observaties op 26 april en 10 mei 2009 zat de ongeringde vrouw vast op het nest. Op 28 mei kon worden gezien dat zij op het nest werd afgelost door Y.AAH en bleken er twee kleine kuikens te zijn. Op 29 juni kon één van deze kuikens worden gekleurd (Y.ALK), maar was het tweede kuiken tijdens de ringactie in geen velden of wegen te bekennen. Op 11 en 13 juli werd Y.AAH nog in zijn territorium gezien, maar waren de jongen inmiddels 'gevlagen'. Y.ALK bleek toen op een piertje aan de westkant van het eiland te zitten.

Pas later bleek dat Y.AAH's voormalige partner, Y.AAC, op 11 mei gezien was in een ander deel van de kolonie, op het noordelijke deel van het eiland, gepaard aan een ongeringd mannetje. Dit deel van de kolonie is niet zichtbaar vanaf de vaste wal, vanwaar we de meeste familieperikelen waarnemen. Ook is dit deel van het terrein behoorlijk begroeid (bij gebrek aan konijnen), waardoor het aflezen, ook tijdens bezoeken aan het eiland, soms heel lastig is. Of Y.AAC in 2009 een broedpoging heeft ondernomen met haar nieuwe partner is daardoor onbekend.

Discussie

Uit de ringgegevens bleek overigens dat Y.AAH zijn geboortegrond min of meer trouw gebleven is; geringd als kuiken en later als broedvogel op een nest op minder dan een kilometer van zijn geboorteplek. Grote meeuwen, zoals Zilvermeeuwen, zijn langlevende vogelsoorten die behalve plaatstrouw ook worden verondersteld trouw aan de partner te zijn. Scheidingen worden afgedwongen wanneer één van beide vogels omkomt, of na jaren met tegenvallende broedresultaten. "*Monogamy the rule*" is de bondige vaststelling in Cramp & Simmons (1983), ofschoon verschillende auteurs, ook geciteerd in dit handboek, vermelden dat scheidingen wel degelijk voorkomen. In IJmuiden kon worden vastgesteld dat Y.AAH in 2008 een succesvolle broedvogel was (vermoedelijk twee kuikens grootgebracht), maar dat bleek onvoldoende om de partner trouw te blijven. Tenslotte bleek uit de kleurringgegevens dat de beide partners (en het geringde jong) zeer verschillende overwinteringsgebieden uitkozen (Waddenzee en de Noord-Hollandse kust). Zonder het gebruik van (kleur)ringen zijn dit soort aspecten onmogelijk te achterhalen. Prangende vraag is nu waarom Y.AAC en Y.AAH uit elkaar zijn gegaan, ondanks hun broedsucces in 2008. Vervolgwaarnemingen in 2010 en later zullen wellicht verdere details aan het licht brengen.

Dankwoord – Dank aan Leen de Jager van Stichting Forteiland voor toestemming voor het uitvoeren van onderzoek op het Forteiland. Ook dank aan de aflezers die hun aflezingen van Y.AAC, Y.AAH en Y.ACU buiten het broedseizoen hebben doorgegeven: Simon Feys, Arnold Gronert en Leon Kelder. Kleurringen werden verstrekt door het NIOZ. Mars Muusse maakte de fraaie foto van Y.AAH.

Summary

This note describes how a nine year old, apparently experienced and in 2008 certainly successfully breeding male Herring Gull, colour-ringed Y.AAH in 2008, broke up with its partner (colour-ringed Y.AAC in 2008) in the next breeding season (after having been seen together in the pre-breeding phase), and bred successfully again with another (unringed) female in 2009. At least one chick successfully fledged in either season (Y.ACU in 2008, Y.ALK in 2009). The partner (Y.AAC) was eventually relocated in 2009, together with an unringed partner, but it is unclear if this bird did nest again in 2009.

Referenties

- Camphuysen C.J. 2008. Aflezingen van gekleurringde Zilvermeeuwen *Larus argentatus* en Kleine Mantelmeeuwen *Larus fuscus* in Nederland. Sula 21: 3-32.
- Cottaar F. 2004. Geelpootmeeuwencomplex van IJmuiden: in hoeverre zijn geelpootmeeuwen echte Geelpootmeeuwen. Dutch Birding 26: 36-42.
- Cottaar F. en Verbeek J. & K. 2008. IJmuiden, Forteiland. Meeuwenonderzoek 2008. Verslag, Haarlem.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds) 1983. The Birds of the Western Palearctic, 3. Oxford Univ. Press, Oxford.

Adresgegevens auteurs:

Fred Cottaar

Lutulistraat 42, 2037 CB Haarlem, fred.cottaar@tiscali.nl

Kees Verbeek

Jan Steenstraat 69, 2023 AL Haarlem